

BORGARTING LAGMANNSRETT

KJENNELSE

Avsagt: 09.06.2008

Saksnr.: 06-054312PRI-BORG/01

Dommere:

Lagdommer
Kst. lagdommer
Ekstraordinær
lagdommer

Sissel R. Langseth
Ole Nyfløt
Eystein F. Husebye

Meddommere:

Produktsjef
Pensjonist
Pensjonist

Katrine Jensen
Ingolf Haughovd
Omar Berntsen

Ankende part	Kristian Siem	Advokat Erik Keiserud Rettslig medhjelper advokat Kristin Veierød
Ankende part	Ole Martin Siem	Advokat Erik Keiserud Rettslig medhjelper advokat Kristin Veierød
Ankemetpart	Hegnar Media AS	Advokat Cato Schiøtz Rettslig medhjelper advokat Sigurd Holter Torp
Ankemetpart	Kristine Moody	Advokat Cato Schiøtz Rettslig medhjelper advokat Sigurd Holter Torp
Ankemetpart	Trygve Hegnar	Advokat Cato Schiøtz Rettslig medhjelper advokat Sigurd Holter Torp

Innledning

Saken gjelder krav om mortifikasjon av og oppreisning for utsagn de ankende parter mener er ærekrenkende, jf straffeloven § 246 og § 247.

Bladet Kapital hadde i nummer 17 og 18 i 2004 en reportasje om et landbruksprosjekt i Colombia. Virksomheten ble drevet av tre colombianske datterselskaper av et norsk aksjeselskap, Commodity Investment Group AS (heretter betegnet CIG), hvor brødrene Ole Martin Siem og Kristian Siem hadde deltatt som henholdsvis styreleder og långiver/aksjonær.

Kapital omtalte prosjektet på følgende måte på forsiden i nr. 17/2004:

Kristian og Ole Martin Siem:
KVEG, OLJE OG NARKO I COLOMBIA
Lurer medaksjonærer og hjelper storsvindler

På forsiden er det et bilde av en rytter som gjeter kveg på en stor slette, samt et innfelt bilde av Kristian Siem.

I innholdsfortegnelsen ble reportasjen omtalt slik:

Kveg, olje og narko i Colombia
Ole Martin og Kristian Siem lure medaksjonærer og hjelper storsvindler.

Selve artikkelen, som går over syv sider, har denne overskriften:

Ole Martin og Kristian Siem lure medaksjonærer og hjelper storsvindler:
Kveg, olje og narko i Colombia

I ingressen til artikkelen står det:

Storsvindler Lars Arne Haugen fra Nordfjord skulle bli Colombias største kveghandler og en av narkogeriljaens støttespillere. Med seg på laget fikk han brødrene Ole Martin og Kristian Siem.

I artikkelen står det å lese at "*Kristian Siem eier i dag 75% av Commodity Investment Group til en langt lavere kostpris enn de andre aksjonærene, takket være lån han har gitt bak ryggen på medinvestorene*" og at han ved hjelp av "[b]esynderlige kontrakter" som inneholdt "*ville avkastningskrav*" og som var "*ukjente for andre aksjonærer*", fikk "*kontroll over selskapet til stadig lavere kurser*". I et intervju med Ole Martin Siem i samme nummer av bladet fremholder journalisten at det "*virker [- -] som du har trenert en politianmeldelse av Haugen i det lengste og sogar villedet de andre aksjonærene om når anmeldelsen ble levert inn*". Det er også referert en uttalelse fra en Johnny Sætre - tidligere "senior supervisor" på farmen i Colombia - om at "[s]tyreformann Ole Martin Siem farer

glatt med usannheter både overfor aksjonærer og norsk rettsvesen i sin umoralske forretningsdrift" - en opptreden Sætre karakteriserer som "råttent og uredelig".

Colombia-prosjektet var også omtalt i Kapital nr. 18/2004. Her står det blant annet at "Siems dødsdømte Colombiaprojekt prøvde seg på råvaresvindel" og at "Siem er grunneier for arealet som brukes i svindelfremstøtet".

Ved stevning til Oslo tingrett 3. februar 2005 reiste Ole Martin Siem og Kristian Siem søksmål mot Hegnar Media AS, ansvarlig redaktør Trygve Hegnar og journalist Kristine Moody med krav om mortifikasjon av i alt ti utsagn i Kapital nr. 17/2004 og syv (under hovedforhandlingen redusert til seks) utsagn i nr. 18/2004, samt krav om oppreisning.

Oslo tingrett avsa 18. januar 2006 dom med slik domsslutning:

1. Hegnar Media AS, Trygve Hegnar og Kristine Moody frifinnes.
2. I saksomkostninger for tingretten dømmes Ole Martin Siem og Kristian Siem in solidum å betale til Hegnar Media AS 916 000,- - nihundreogsekstentusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne dom med tillegg av renter etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer.

Ole Martin Siem og Kristian Siem har i rett tid anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjelder bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen og omfatter både mortifikasjonskravet og oppreisningskravet. Ankene ble henvist til ankeforhandling ved beslutning av lagmannsretten 17. august 2006.

Under saksforberedelsen har de ankende parter frafalt krav om mortifikasjon av seks utsagn i Kapital nr. 18/2004 og ett utsagn i nr. 17, samt en del av et av de andre utsagnene i nr. 17 som ble krevd mortifisert da saken ble behandlet av tingretten. Antall utsagn som kreves mortifisert er dermed redusert til ni utsagn i Kapital nr. 17/2004.

Ankeforhandling ble holdt i lagmannsrettens hus den 22., 23., 24., 25., 29. og 30. april og 2. mai 2008. En av meddommerne, Linda Bader, hadde sykdomsforfall den femte rettsdagen, 29. april 2008, og trådte ut av saken. Ankeforhandlingen fortsatte da med tre fagdommere og tre meddommere, jf domstoloven § 15 første ledd.

Nærmere om saksforholdet

Commodity Investment Group AS (heretter CIG) ble stiftet 6. april 2000. Hovedaksjonær og initiativtager var Lars Arne Haugen (heretter Haugen). Han er opprinnelig fra Vestlandet, men hadde bodd mange år i Colombia og hadde gjennom et colombiansk selskap - El Torro Noreste Ltda - ervervet et større landområde i Vichada-regionen i den nordøstre del av Colombia. I mars 2000 etablerte Haugen to andre selskaper i Colombia:

Prestige Food & Commodity Production Company Ltda (heretter Prestige Food & Commodity) og Prestige Real Estate Company Ltda (heretter Prestige Real Estate). Prestige Real Estate ble etablert med formål å være eier av landområdene. Formålet med stiftelsen av CIG var å etablere et norsk holdingselskap for de tre colombianske selskapene. I august 2000 hadde CIG gjennom de colombianske datterselskapene ervervet et betydelig landområde i Vichada-regionen, og det var inngått en intensjonsavtale om erverv av ytterligere landområder.

Aksjekapitalen i CIG på stiftelsestidspunktet var kr. 123 510,- fordelt på 12 351 000 aksjer á kr. 0,01. Etter stiftelsen og frem til årsskiftet 2000/2001 var det foretatt tre emisjoner: en i april 2000 til kurs kr 0,32 pr aksje, en i juni 2000 til kurs kr. 0,59 pr aksje og en i oktober 2000 til kurs kr 1,13 pr aksje.

Aksjekapitalen i CIG pr 31. oktober 2000 var kr 284 502 fordelt på 28 450 221 aksjer á kr 0,01. Styret bestod av styreleder Lars Arne Haugen og styremedlemmene Johnny Sætre og Pål Terje Huse. Daglig leder og signaturberettiget var Lars Arne Haugen. Aksjonærer var bl.a. Haugen (54,8 %), Peder Huse AS (9,7 %), Aalesund Shipping Group AS (2,8 %), Nordfjord Kjøtt AS (9,3 %), Pyrofabrikken AS (6,3 %), Johnny Sætre (0,7 %) og ytterligere 20 aksjonærer med eierandel på under 1 % hver. Selskapets registrerte foretningsadresse var i Sykkylven og de aller fleste aksjonærer var fra Sunnmøre, dog var Haugen og Sætre stasjonert på området i Colombia som henholdsvis daglig leder av selskapene og driftsansvarlig på ranchen.

I oktober 2000 ønsket Haugen og selskapet samarbeid med en ekstern investor for å kunne realisere planer om en storstilt etablering av kvegdrift på landområdet i Colombia. Det ble etter hvert etablert kontakt med Ole Martin og Kristian Siem. I oktober 2000 fremla Haugen for Ole Martin Siem en "Project Business Plan" på nærmere 100 sider over Colombia-prosjektet. Noe senere ble Siem presentert for ytterligere prosjektbeskrivelser. Det fremgår av prosjektbeskrivelsene at Haugen og CIG hadde store planer for landområdet i Colombia – det skulle på kort tid etableres en av landets største og mest lønnsomme kvegfarmar:

The project will be developed in five steps over six years. In year six the project is projected to handling cattle herd of 150.000 heads and will be producing annually 52.000 metric Tons (MT) of meat and 700.0000 square meters of leather, mainly for export. Because of favorable productions costs, the project products will be sold internationally at very competitive prices and very attractive profits. In addition, the project will create more that 5000 jobs, will establish a housing community for more than 8000 families, and will develop large farmland areas, which are presently idle.

Videre fremgår det av prosjektbeskrivelsene at det i løpet av det første året skulle skaffes 50.000 dyr og at deres vekstperiode skulle reduseres fra tradisjonelle 3-5 år til 14 måneder. Det skulle bygges opp et slakteri og garveri som kunne håndtere 250 000 dyr årlig. I løpet av fem år skulle det kjøpes 4,32 millioner mål jord, det skulle anlegges vei på 800 km til Bogotá samt flyplass for langdistansefly. Investeringskostnadene var estimert til USD 4,6

millioner, mens samlet fortjeneste etter seks år var estimert til et sted mellom USD 119 og 177 millioner. Det var forespeilet en avkastning på mer enn 194 %.

Ole Martin Siem, som er landbruksutdannet og som blant annet har erfaring med landbruksdrift i Portugal og i Eritrea, fant prosjektet interessant og kontaktet sin bror, Kristian Siem. Brødrene Siem besluttet å gå inn i prosjektet som långiver. Basert på prosjektbeskrivelsene og samtalene med Haugen ble det i henholdsvis januar og mars 2001 inngått to låneavtaler på til sammen ca. kr. 16,5 millioner.

Den første låneavtalen ble inngått 8. januar 2001. Ifølge partsangivelsen i innledningen i avtaleteksten er avtalen inngått mellom Haugen personlig på den ene side og "Ole Martin Siem og Kristian Siem (heretter kalt Siem-Gruppen)" på den annen side. Haugen har imidlertid underskrevet avtalen både på egne vegne og på vegne av CIG.

I avtalens punkt 1 heter det at

Siem-gruppen yter et lån på NOK 5.504.230,- til Commodity Investment Group AS med opsjon til å konvertere hele eller deler av lånet til aksjer, slik at full konvertering gir Siem-gruppen 14,1 % av aksjekapitalen i selskapet. Konverteringskurs vil være NOK 1,13 pr aksje. Opsjonen løper frem til 31.03.2001.

Det fremgår av avtalen at *"intensjonen er at Siem-Gruppen skal få kjøpe seg opp til 35 % eierandel i selskapet enten ved at eksisterende aksjonærer selger sine aksjer, eller ved en rettet emisjon"*. Deretter heter det i avtalen pkt. 5 at Haugen *"garanterer"*:

- At Siem-Gruppen skal ha en 50 % årlig verdistigning på sin investering de første 5 årene.
- At Siem-gruppen skal kunne selge sine aksjer med denne avkastningen på ethvert tidspunkt etter 18 måneder, med 2 måneders varsel for 14,1 % av selskapets aksjekapital og 5 måneder for resten, før salget ønskes foretatt

Hvis et av de to forannevnte punktene under 5 ikke tilfredstilles, forplikter LAH seg til å overføre vederlagsfritt, uten diskusjon, 4 000 000 aksjer til Siem-Gruppen.

I styremøte i CIG 7. januar 2001, hvor det i henhold til fullmakt gitt på generalforsamling 23. august 2000 ble vedtatt en aksjekapitalforhøyelse tegnet av Haugen og enkelte andre investorer, ble det protokollert at det i forbindelse med emisjonen var *"inngått en avtale med Ole Martin Siem hvor Ole Martin Siem yter et lån til selskapet med konverteringsrett til aksjer innen 31.03.2001"* og at konverteringsretten *"gjelder 3.521.679 aksjer til kurs NOK. 1.13"*.

Låne-/konverteringsavtalen ble fulgt opp av en aksjonæravtale mellom Siem-gruppen og Haugen av 9. januar 2001. Der fremgår det at Siem-gruppen skal få rett til å utpeke to av tre styremedlemmer, at aksjonæravtalen *"skal gå foran selskapets vedtekter ved konflikt"* og at den *"skal behandles fortrolig"*.

Den 14. mars 2001 ble det inngått en ny avtale mellom "Siem-Gruppen" og Lars Arne Haugen, men hvor Haugen også har underskrevet på vegne av CIG. Avtalen regulerer konvertering av første lån, samt et nytt lån på kr. 11 millioner. I avtalen heter det bl.a.:

Med referanse til avtalen som ble signert den 08. januar 2001 mellom LAH og Siem-Gruppen, har Siem-Gruppen nå besluttet å konvertere lånet på kr. 5.504.230 til aksjer. I avtalen datert 08. januar var intensjonen også at Siem-gruppen skulle ha anledning til å kjøpe seg opp til 35 %. Dette har Siem-Gruppen nå besluttet å gjennomføre.

Denne avtalen er en videreføring av avtalen datert 08. januar 2001. Hensikten er å stedfeste muntlige avtaler i forbindelse med ovennevnte konvertering samt emisjonen for å øke eierandelen.

I avtalens punkt 1 heter det:

Siem-Gruppen konverterer lånet på kr. 5.504.230 til aksjer i Commodity Investment Group AS. Konverteringen skal skje til en kurs på kr. 1,13 pr aksje. Dette gir Siem-gruppen 4.871.679 aksjer tilsvarende 14,1% av selskapskapitalen. Konverteringen vil formelt bli vedtatt i styremøte den 7. april. Styret er gitt fullmakt til å foreta emisjonen. ...

I avtalens punkt 2 heter det:

Siem-gruppen gir et lån kr. 11.000.000 til Commodity Investment Group AS. Lånet utbetales i to like terminer. Første utbetaling fredag den 16. mars. Andre utbetaling senest 30. juni. Lånet gis med rett til konvertering til aksjer som følger:

En rettet emisjon på 12.709.521 aksjer mot Siem-Gruppen vedtas på ekstraordinær generalforsamling den 18.04.2001. LAH forplikter seg til å stemme for dette på generalforsamlingen. Totalpris for aksjene er kr. 11.000.000. Dette gir en emisjonskurs på kr. 0,8655 pr aksje. Etter emisjonen vil Siem-Gruppen sitte med 17.581.200 aksjer som utgjør 37,2 av selskapskapitalen. Betaling av aksjene skjer i 2 terminer. Første ved at lån på kr. 5.500.000 utbetalt den 16. mars konverteres til aksjer. Andre termin betales den 30. juni. Emisjonskursen er satt lavere enn i de 3 tidligere emisjonene. Dette er gjort med bakgrunn i at Siem-Gruppen har avgitt garanti i forbindelse med kjøp av maskiner og utstyr fra CASE Corporation, USA. Det er også gitt en rabatt i forbindelse med at innbetaling av midler skjer tidligere enn avtalt i avtalen av 08. januar 2001.

Første halvdel av lånet på kr. 11 millioner, kr. 5,5 millioner, ble straks utbetalt.

I ekstraordinær generalforsamling 25. april 2001 ble aksjekapitalen forhøyet med kr 5.500.000, og det ble vedtatt at oppgjør for aksjene skulle gjennomføres ved at fordring på kr 5.500.000 mot selskapet konverteres til aksjekapital. Styret fikk samtidig fullmakt til å forhøye aksjekapitalen med kr 5.500.000 til tegningskurs kr 0,8555 pr. aksje ved kontant innbetaling.

I samme generalforsamling ble Ole Martin Siem valgt til ny styreformann. Som øvrige medlemmer av styret ble valgt Lars Arne Haugen og Peder Huse.

I styremøte 25. juni 2001 ble aksjekapitalforhøyelsen på kr 5.500.000 i henhold til fullmakten på generalforsamlingen 25. april samme år tegnet av Ole Martin Siem på vegne av "Ole Martin Siem og Kristian Siem eller selskaper som disse eier".

Den 15. mars 2001 var det inngått ytterligere en låneavtale ("Case-lånet"), denne gang inngått mellom "Siem-Gruppen" og "Commodity Investment Group AS ved Lars Arne Haugen". Avtalen gjelder lån til selskapet på USD 1 626 781 for kjøp av landbruksmaskiner fra Case Corporation i USA. I avtalen heter det bl.a.:

Lånetaker er CIG som i sin helhet er ansvarlig og forpliktet til lånet.

Lånesum:	USD 1 626 781
Kommisjon 2,5 %	40 670
Renter (8,5 % p.a. i 9 av 12 mnd.)	103 707
Totalt	1 771 158

Hovedstol forfalt til betaling den 16. mars 2002, mens renter og kommisjon forfalt til betaling den 30. juni 2001. Ved forsinket betaling påløp forsinkelsesrente med 1,5 % pr. måned. Deretter heter det at "*Kontantrabatt som Siem-gruppen oppnår fra Case Corporation tilfaller Siem-gruppen i sin helhet*". Det er opplyst at kontantrabatten fra Case Corporation var på USD 126 000,-.

Den 24. april 2001 ble det avholdt et møte i Oslo mellom Colombias daværende president, Andrés Pastrana, og daværende utenriksminister Thorbjørn Jagland. CIG v/ Haugen, Ole Martin Siem og Kristian Siem deltok også på møtet. President Pastrana ga under møtet tilsagn om en bevilgning på USD 40 millioner til infrastruktur i prosjektområdet. I tillegg skulle colombianske myndigheter tilføre de colombianske datterselskapene USD 3,5 millioner i form av lån (heretter omtalt som "myndighetslånet"). Brødrene Siem oppfattet det slik at lånet skulle utbetales innen utgangen av juni 2001.

Myndighetslånet ble imidlertid ikke utbetalt som forutsatt. I telefaks til Ole Martin Siem 29. august 2001 opplyste Haugen at "*[p]roblemet er at finansieringen som ble lovet fra myndighetene med utbetaling i juni ennå ikke er kommet. Dette har medført akutt likviditetsbehov*". Han foreslo samtidig "*[a]t dere hjelper selskapet med et kortsiktig lån på US\$ 700.000*" med forfall 31. oktober 2001, 2 prosent månedlig rente og med anledning til å konvertere lånet til aksjer etter en kurs på kr 1 pr. aksje.

I styremøte 30. august 2001, holdt på Ole Kristian Siems gård Oreberg i Sande og med telefonisk kontakt med Haugen og Peder Huse, ble det blant annet protokollert:

The company is in major liquidity crisis. The main reason for the situation is the shortcoming of the loan, USD 3.5 million, from the Colombian Authorities.

Ved avtale av 31. august 2001 ga Kristian Siem, gjennom selskapet Fohla Ltd., et kortsiktig likviditetslån til CIG på USD 700 000 i to terminer a USD 350.000 ("Fohla-lånet"). Lånet forfalt i sin helhet den 31. oktober 2001. Det ble avtalt en trekkgodtgjørelse på 2 % av første termin og 1 % av andre termin, samt 3 % i gebyr og 3 % rente per måned

ved mislighold. Ved mislighold ble gitt rett til konvertering av *"hele det utestående beløpet, inklusive renter i aksjer i CIG AS til kurs NOK 0,20 per aksje"*. Etter avtalens ordlyd var det *"lånetaker"* som skulle ha konverteringsrett. Ved undertegningen av avtalen om Fohla-lånet forpliktet Haugen seg samtidig til at *"fremtidige inngåelser av forpliktelser skal godkjennes av styret enkeltvis eller være inkludert i et styregodkjent investeringsbudsjett"*.

Av referat fra styremøte 1. oktober 2001 fremgår at styret *"are let to believe that the loan of USD 3,5 million will be paid to the company's account by 10th of October"*, at selskapet ville ha *"sufficient funds until then"* og at det ble besluttet at selskapet ikke skulle trekke på andre termin av Fohla-lånet.

Den 26. april 2002 ble det inngått en ny låneavtale mellom Kristian Siem og CIG v/Haugen. Lånet forfalt til betaling 20. juni 2002. Lånet var på USD 150 000 med en rente på USD 35 000 og *"penalty interest"* på 25 % pr. måned. Det ble videre vist til vilkårene i telefaks fra Haugen 25. april. Som sikkerhet fikk Siem førsteprioritets pant i alle aksjene i de colombianske datterselskapene. Låneavtalen ble godkjent av styret i CIG 26. april 2002.

Enda en ny låneavtale mellom Kristian Siem og CIG ble inngått 13. mai 2002. Også dette lånet forfalt til betaling 20. juni 2002. Lånet var på USD 100 000 med en rente på USD 22 000 og *"penalty interest"* på 20 % pr. år. Som sikkerhet fikk Siem førsteprioritets pant i alle aksjene i de colombianske datterselskapene.

Ved avtale av 15. mai 2002 mellom Haugen, Kristian Siem, Fohla Ltd og "Siem Gruppen", påtok Kristian Siem seg - *"[i]n order to assist the Company in overcoming its short-term liquidity shortfall"* - *"to provide the Company with an additional secured short-term loan of in total USD 250,000"*. Ved samme avtale solgte Kristian Siem alle sine 17 581 000 aksjer i CIG til Haugen for kr. 24 750 000, hvilket tilsvarte en pris pr aksje på kr. 1,40. Som sikkerhet for kjøpesummen fikk Kristian Siem pant i alle Haugens aksjer i CIG. I tillegg innestod Haugen for at all gjeld etter ovennevnte låneavtaler ble dekket fullt ut med renter. I tillegg, dersom Haugen maktet å sikre finansiering på *"the corn contract"*, skulle Siem få en *"additional purchase price"* på USD 8,5 millioner. Endelig skulle Kristian Siem få 8 % i en *"Oil Exploration Joint Venture"* på landområdet. Forfallstidspunkt for oppgjør av kjøpesummen var 20. juni 2002. Deretter påløp det 20 % morarente p.a.

Samtlige låneavtaler mellom Siem-Gruppen og Haugen ble misligholdt, og det endte med at Kristian Siem ved avtale av 8. juli 2002 overtok alle Haugens aksjer for kr. 1000,- - tilsvarende en kurs pr aksje på kr. 0,000057,- *"as full and final settlement of Haugen's liability towards the Creditors"*.

Det ble videre avtalt at Haugen

undertakes to continue to work for the Company to the extent required for a period not to exceed 12 months for a salary of NOK 300 000 per annum plus hotel and diet expenses.

Etter dette overtok Siem alle Haugens aksjer og satt med ca 85 % av aksjekapitalen.

I begynnelsen av august reiste Ole Martin Siem uanmeldt til Colombia. Under en samtale med Haugen på selskapets kontor i Bogotá innrømmet Haugen at nødvendige landbruksmaskiner var solgt, slik Sætre hadde opplyst i en samtale med Siem i juni samme år. Haugen gikk da med på å trekke seg fra sine stillinger som daglig leder av CIG og "legal representative" for datterselskapene, og Siem overtok som "legal representative".

Det hele endte med at alle lån ble misligholdt, og gjennom konvertering av gjeld til aksjer, overtagelse av aksjer og – til slutt – ved avtale av 29. oktober 2003 mellom selskapets styre og Kristian Siem, ble Kristian Siem personlig sittende med hele eiendommen i Colombia med alle påstående bygninger og tilknyttet driftsmidler og løsøre, samtidig som selskapets gjeld til Siem ble opprettholdt. Styret i oktober 2003 bestod av Ole Martin Siem, Kristian Siems konsernadvokat Eystein Eriksrud og Terje Aschim.

Den 30. juni 2003 fremsatte advokat Torbjørn Gjelsvik på vegne av minoritetsaksjonærene granskningsbegjæring til Holmestrand tingrett. Tingretten tok begjæringen til følge ved kjennelse av 30. desember 2003. Kjæremål til Agder lagmannsrett og senere til Høyesteretts kjæremålsutvalg førte ikke frem. Til å utføre granskingen, ble oppnevnt BDO Noraudit Holmestrand AS, som avga rapport 27. november 2007.

De ankende parter, Ole Martin Siem og Kristian Siem, har nedlagt slik påstand:

1. Hegnar Media AS, ansvarlig redaktør Trygve Hegnar og journalist Kristine Moody dømmes til å tåle følgende utsagn i Kapital 8. oktober 2004 erklært døde og maktesløse:
 - 1.1 *"Kristian og Ole Martin Siem; KVEG, OLJE OG NARKO I COLOMBIA."*
 - 1.2 *"Lurer medaksjonærer og hjelper storsvindler"*
 - 1.3 *"Ole Martin Siem og Kristian Siem lurere medaksjonærer og hjelper storsvindler"*
 - 1.4 *"Ole Martin og Kristian Siem lurere medaksjonærer og hjelper storsvindler: Kveg, olje og narko i Colombia"*
 - 1.5 *"Storsvindler Lars Arne Haugen [...] skulle bli [...] en av narkogertiljaens støttespillere. Med seg på laget fikk han brødrene Ole Martin og Kristian Siem".*
 - 1.6 *"Besynderlige kontrakter [...] ukjente for andre aksjonærer, selv om de drastisk påvirket eierskap, gjeld eller styresammensetning. Det dreide seg om forkjøpsrett, rettede emisjoner, konvertering til aksjer ved mislighold og andre måter å få kontroll*

på til stadig lavere kurser [...] ville avkastningskrav som utgjorde forbeholdene og delmålene."

- 1.7 " [...] Kristian Siem eier i dag 75% av Commodity Investment Group til en langt lavere kostpris enn de andre aksjonærene, takket være lån han har gitt bak ryggen på medinvestorene."
- 1.8 "Tvert imot virker det som du har trenert en politianmeldelse av Haugen i det lengste og sogar villedet de andre aksjonærene om når anmeldelsen ble levert inn?"
- 1.9 "Styreformann Ole Martin Siem farer glatt med usannheter både overfor aksjonærer og norsk rettsvesen i sin umoralske forretningsdrift, mener Sætre og flere av aksjonærene. - At det skal være nødvendig for så ressurssterke og betrodde personer å opptre så råttent og uredelig er for oss ubegripelig".
2. Hegnar Media dømmes til å betale et beløp i erstatning/oppreisning, hver til Ole Martin Siem og Kristian Siem, fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til NOK 1 000 000, med tillegg av lovens høyeste forsinkelsesrente, regnet fra forfall og til betaling skjer.
3. Ansvarlig redaktør Trygve Hegnar dømmes til å betale et beløp i erstatning/oppreisning, hver til Ole Martin Siem og Kristian Siem, fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til NOK 250 000, med tillegg av lovens høyeste forsinkelsesrente, regnet fra forfall og til betaling skjer.
4. Journalist Kristine Moody dømmes til å betale et beløp i erstatning/oppreisning, hver til Ole Martin Siem og Kristian Siem, fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til NOK 50 000, med tillegg av lovens høyeste forsinkelsesrente, regnet fra forfall og til betaling skjer.
5. I alle tilfeller: Hegnar Media AS, ansvarlig redaktør Trygve Hegnar og journalist Kristine Moody dømmes til, in solidum, å betale Ole Martin Siem og Kristian Siem sakens omkostninger for tingrett og lagmannsrett, med tillegg av lovens høyeste forsinkelsesrente, regnet fra forfall og til betaling skjer.

Ole Martin Siem og Kristian Siem har i hovedtrekk anført:

De utsagn saken gjelder rammes av straffeloven §§ 246 og 247 og er rettsstridige. Vilkåret om at inngrep i ytringsfriheten skal være begrunnet i "tvingende samfunnsmessige behov", jf blant annet Rt 2005 side 1677 (Baneheia) avsnitt 63, er oppfylt.

Følgende momenter er særlig sentrale ved rettsstridsvurderingen:

- om oppslaget har allmenn interesse
- beskyldningens karakter, herunder om det er tale om verdiutsagn ("value judgement") eller faktautsagn ("factual statement")
- hvor infamerende uttalelsen er
- om det dreier seg om en offentlig person eller privatperson
- graden av aktsomhet ("ethics of journalism"), herunder forholdet til pressens etiske regler
- holdepunkter i faktum for at påstanden er sann
- om utsagnet er en videreformidling av andres utsagn eller egne beskyldninger

De ankende parter bestrider i utgangspunktet ikke at oppslaget hadde allmenn interesse. For at en ytring skal nyte godt av et utvidet ytringsfrihetsvern for saker av allmenn interesse, må det imidlertid kreves at det dreier seg om utsagn som er relevante for saken. Det er bruken av Kristian Siem som blikkfang som "bærer" oppslaget. Når det ikke er grunnlag for beskyldningene, faller den allmenne interesse bort.

Kristian Siem må som næringslivsleder i utgangspunktet tåle mer nærgående omtale i pressen enn privatpersoner, men Ole Martin Siem er ikke en offentlig person.

Kapital har ikke opptrådt i samsvar med kravene til aktsomhet, jf Vær varsom-plakaten pkt. 3.2, 3.3 og 4.14. Oppslaget bygger i hovedsak på informasjon fra Sætre, Haugen og minoritetsaksjonærenes advokat og gir ikke et balansert bilde. Kristian Siem var "hovedblikkfang" og helt sentral i artikkelen og skulle ha vært hørt. Ole Martin Siem fikk tilsendt intervjuet på telefaks på ettermiddagen samme dag som intervjuet fant sted, men fikk ikke anledning til å korrigere intervjuet. Journalisten var ikke til stede da han ringte samme ettermiddag, og da han fikk kontakt med journalisten morgenen etter fikk han beskjed om at artikkelen allerede var gått i trykken.

Det må stilles strenge krav til faktisk belegg for utsagnene på grunn av alvorlighetsgraden i dem.

Utgangspunktet for tolkningen er hvordan oppslaget ventelig vil bli oppfattet av den alminnelige leser. Overskrifter, ingresser og billedbruk vil ha betydning for hvordan den alminnelige leser forstår utsagnene. Tyngdepunktet ligger på den kontekst hvor de injurierende utsagn forekommer.

Utsagnene om "narko" må av den alminnelige leser forstås slik at brødrene Siem gjennom sin deltakelse i prosjektet med Haugen var involvert i narkotikahandel. Ingressen og brødteksten understøtter det inntrykk man får ved å lese overskriften. Beskyldningen oppfyller gjerningsinnholdet i straffeloven §§ 246 og 247. Utsagnene innebærer en grov og alvorlig faktabeskyldning som krever solid faktisk forankring. Beskyldningen har ingen

faktisk forankring; ikke noe sted fremkommer det at Siem var kjent med kontakten med geriljaen.

Utsagnene om at Ole Martin Siem og Kristian Siem "*lurer medaksjonærer*" og benytter seg av "*besynderlige kontrakter*" med "*ville avkastningskrav*" må av den alminnelige leser forstås slik at brødrene Siem i skjul og ved hjelp av uredelige metoder fralurte verdier fra medaksjonærene. Det er ikke avgjørende at det ikke dreier seg om beskyldninger om straffbare forhold. Brødrene Siems hederlighet er trukket i tvil, og det er skadelig for deres renommé. Det er nærliggende å se utsagnene som faktiske utsagn, men uansett rubrisering er beskyldningene så grove at de krever solid faktisk forankring.

Utsagnet om "*hjelper storsvindler*" må naturlig forstås som medvirkning til straffbare handlinger, som krever klar faktisk forankring.

Utgangspunktet for Kapitals artikkel synes å ha vært at landbruksprosjektet kun var en fasade for planlagt oljeleting. Dette er ikke riktig. Brødrene Siems hensikt var å delta med ekspertise og kapital i et landbruksprosjekt som hadde likhetspunkter med et prosjekt de hadde gjennomført i Portugal. Prosjektet virket godt planlagt. Det skyldtes finansieringsproblemene at de ble sittende igjen alene; dette var hverken ønsket eller planlagt fra brødrene Siems side.

Det var intet grunnlag for å pålegge Siem en plikt til å informere alle aksjonærene om avtalene med Haugen 8. januar og 14. mars 2001. Det er styret som var ansvarlig for at konverteringsretten hadde tilstrekkelig grunnlag i generalforsamlingsbeslutning. Det var ingen grunn for Siem til å betvile at styret hadde tilstrekkelig fullmakt. Kapitalutvidelsen som var grunnlaget for Siems eierandel på 37,2 % ble vedtatt på generalforsamling 25. april 2001, i full åpenhet og uten innvendinger fra aksjonærene.

Det var Siem uvedkommende om Case-lånet burde ha vært forelagt aksjonærene. Han var ikke aksjonær på dette tidspunkt.

Låneavtalen av 31. august 2001 (Fohla-lånet) ga ikke långiver, men låntaker (CIG) rett til å gjøre opp gjelden i form av aksjer. Konverteringskursen, som var foreslått av Haugen, må ses i lys av dette. Lånet skulle brukes til dekning av løpende forpliktelser, og dette ble fulgt opp av Ole Martin Siem.

Da myndighetslånet ikke kom i oktober, løste Haugen likviditetsproblemene med salg av 300 okser og tre små traktorer. Det er uriktig at dette innebar bortfall av inntektsgrunnlaget. Besetningen var på totalt 1500 okser, og salget av 300 var i tråd med hva Ole Martin Siem mente var fornuftig.

Det ble ikke gitt noen feilinformasjon i forbindelse med utbetaling av USD 875.000 av myndighetslånet. Siem var ikke kjent med at halvparten av beløpet var deponert. Aksjonærene ble informert om dette ved Haugens tilstandsrapport av 12. juni 2002.

Det er ikke korrekt - slik ankemotpartene hevder - at perioden fra januar til april 2002 var den mest kritiske perioden. Driften gikk på sparebluss i påvente av ytterligere finansiering; Ole Martin Siem oppfattet at Haugen som daglig leder arbeidet for å få på plass en mer langsiktig finansiering.

Lånene som ble gitt i henhold til avtalene 26. april, 13. mai og 15. mai 2002 og vilkårene for lånene må ses på bakgrunn av at det kun var Kristian Siem som var villig til å gi lån. Låneavtalen 26. april, som også innebar pantsettelse av CIGs aksjer i datterselskapene, ble behandlet av og godkjent av styret. Aksjonærene ble underrettet om alle lånene ved Haugens tilstandsrapport 12. juni 2002, hvor det blant annet ble opplyst at det var inngått "*et kortsiktig og kostbart lån på US\$ 400.000*" - uten at noen reagerte.

Det beror på en skrivefeil når det i avtalen av 26. april 2002 står at "Penalty Interest" skal være "25% per month". Meningen var at forsinkelsesrenten skulle være 25 % p.a.

Haugens tilstandsrapport inneholdt ikke noe som ga grunn til å tro at den var villedende. Brødrene Siem var oppgitt over manglende fremdrift fra Haugens side, men det var ikke på dette tidspunkt noe som tydet på at Haugen var en svindler. Det var ikke noe som tilsa at Ole Martin Siem burde ha kommet med korrigerende kommentarer da rapporten ble oversendt til aksjonærene.

Møtet mellom Johnny Sætre og Ole Martin Siem 5. og 6. juni 2002 var preget av at Sætre var sint på Haugen på grunn av avskjed og at han var opptatt av egne krav. Det har formodningen mot seg at Siem skal ha fått dokumentasjon for at maskinene var solgt.

Styret var orientert om avtalen av 8. juli 2002 mellom Haugen og CIGs kreditorer. Melding om aksjeoverdragelsen skulle ha vært sendt aksjonærene, men fristen for å utøve forkjøpsrett var ikke utløpt da generalforsamling ble holdt 6. september 2002. Aksjonærene ga aldri uttrykk for interesse for å gjøre forkjøpsrett gjeldende til Haugens aksjer, og forkjøpsrett ble ikke utøvd.

Revisorrapportene fra Colombia ble omgående sendt til Thorseth, som representerte mindretallsaksjonærene.

Når det gjelder politianmeldelsen i Norge, anføres at Ole Martin Siem trodde at en muntlig anmeldelse var nok.

Ankemotpartene, Hegnar Media AS, Trygve Hegnar og Kristine Moody, har nedlagt slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Ole Martin Siem og Kristian Siem dømmes in solidum til å betale sakens omkostninger for lagmannsretten med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra to uker etter dommens forkynnelse til betaling skjer.

Ankemotpartene har i hovedtrekk anført:

Saken står etter ankemotpartenes mening sterkere enn flertallet av de saker hvor den påståtte injurianten er frifunnet av Høyesterett eller lagmannsrett. Etter at saken sto for tingretten er det avdekket mer kritikkverdig faktum, men de ankende parters forklaring for lagmannsretten bærer preg av endring og tilpasning i forhold til forklaringene for tingretten. Vesentlige deler av sakens dokumenter er fremlagt etter provokasjon, men det er fortsatt uoppfylte provokasjoner; blant annet mangler all korrespondanse og alle protokoller i perioden årsskiftet 2001/2002 til april 2002 - en sentral periode da myndighetslånet ble utbetalt. De ankende parters unnlattelse av å opplyse saken fører til at kravet til faktiske holdepunkter svekkes.

Det viktigste elementet ved vurderingen av "tvingende samfunnsmessige behov" er spørsmålet om allmenn interesse. I nærværende sak er den allmenne interesse spesielt stor. Daværende utenriksminister Jaglands og Jan Egelands medvirkning for å etablere kontakt med colombianske myndigheter understreker den allmenne interesse.

Også spørsmålet om den eller de som er omtalt kan anses som offentlig person, er viktig. Kristian Siem er i meget stor grad en offentlig person. Ole Martin Siem må vurderes på samme måte når han fronter broren og identifiserer seg med ham gjennom Siem-gruppen.

Spørsmålet om journalistens/publikasjonens aktsomhet har først og fremst betydning hvis beskyldningen er usann og uten faktiske holdepunkter. I denne saken er kravene som følger av "Ethics of journalism" fulgt. Det er ingen anonyme kilder. Journalisten har foretatt en omfattende "research", og det foreligger pålitelig dokumentasjon. Hun var kjent med Siems syn gjennom granskningsrapporten. Tilsvaretsretten er ivaretatt ved at Ole Martin Siem fikk intervjuet med seg til gjennomsyn. Det var ikke for sent å foreta rettelser da Ole Martin Siem ringte tilbake, men Siem hadde ingen spesifikke ankepunkter til det som sto i intervjuet. Det var naturlig å henvende seg til Ole Martin Siem i egenskap av styreformann i CIG; det kan ikke bebreides journalisten at hun ikke også forsøkte å kontakte Kristian Siem i forbindelse med den første omtalen av Colombiaprosjektet. Brødrene opptrådte som en enhet gjennom Siem-gruppen, og Ole Martin Siem uttalte seg i intervjuet på vegne av begge.

Etter ankemotpartenes oppfatning foreligger det faktiske holdepunkter for alle utsagnene som kreves mortifisert.

Hvordan utsagnene om "*narko*" må forstås, blir presisert i selve artikkelteksten, og må tolkes på denne bakgrunn. Overskriften er uklar, men det fremgår klart av artikkelen at prosjektet har tilknytning til FARC, som er dypt involvert i narkotikahandel, og at Siem visste at geriljaen hadde en avtale eller en forståelse med Haugen. Utsagnene er ikke injurierende i det hele tatt, og utsagnene er uansett lovlig "spisset".

Også utsagnet i overskriftene om "*lurer medaksjonærer*" blir presisert i artikkelteksten og må tolkes på denne bakgrunn. Hovedinnholdet i artikkelen går på kritikkverdig hemmelighold, mangel på informasjon og skjulte, atypiske og grådige avtaler. Det står ikke noe i artikkelen om straffbare eller alvorlige lovbrudd. Det dreier seg om klare verdiutsagn. Beskyldningene er kritiske i formen, men ikke grove. De ankende parter har fått ta til motmæle og understreket at de selv ble lurt, og de tilbakeviser også all kritikk. Utsagnet er uansett lovlig spisset.

Utsagnet har tilstrekkelig faktisk forankring. Medaksjonærene har ikke vært kjent med, akseptert eller medvirket til noen av Siems mange avtaler, som ga en stadig sterkere kontroll, og som ledet til at selskapet ble oppløst mot medaksjonærenes protest, samtidig som Siem i det skjulte overtok alle aktiva. Siem kom inn i selskapet på skjulte vilkår om rett til 50 % verdistigning og med garanti i form av rett til fire millioner aksjer. Det skulle ha vært orientert om dette på generalforsamling. Videre ble aksjonærene lurt med hensyn til Case-lånet; Siem fikk billige aksjer og tok kontantrabatten i egen lomme. Etter at Ole Martin Siem kom inn i styret 25. april 2001, har det vært et nærmest kontinuerlig mislighold av plikten etter aksjeloven § 3-5 til å innkalle til generalforsamling når det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet. I stedet for å forelegge situasjonen for generalforsamlingen i en periode på ca ett år hvor selskapet vaklet på konkursens rand, inngås en rekke hemmelige avtaler som førte til at Siem fikk all makt og alle eiendeler uten at aksjonærene ble orientert. Informasjonen til aksjonærene har gjennomgående vært mangelfull, villedende og feilaktig. Aksjonærene ble bevisst holdt uvitende for at Siem selv skulle oppnå fordeler. Kravet til likebehandling av aksjonærer og varsling av forkjøpsrett er tilsidesatt. Ole Martin Siem sendte ut en feilaktig tilstandsrapport fra Haugen uten å opplyse at den var uriktig. Sætres opplysninger om salg av landbruksmaskiner mv. ble ikke fulgt opp. Siem satt på dramatiske revisorrapporter i flere måneder uten å iverksette tiltak eller å informere aksjonærene. Revisorrapporten fra Ernst & Young, hvor det fremgår at Haugen ulovlig hadde tappet selskapet og som ble mottatt dagen før generalforsamlingen 6. september 2002, ble ikke fremlagt for generalforsamlingen. Ole Martin Siem opplyste videre at Haugen var anmeldt til norsk politi uten at dette var tilfellet. Selskapet ble til slutt likvidert under påskudd av behov for kapitalinnskudd på 10 millioner kroner - uten at

kapitalbehovet var drøftet i styret. Den mislykkede emisjonen ga ekstraordinært forfall på Kristian Siems reforhandlede låneavtale og ledet til at han senere overtok alle selskapets verdier i det skjulte.

Lagmannsrettens syn på saken:

Rettskildene

For at et utsagn kan kreves mortifisert etter straffeloven § 253 og gi grunnlag for oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6, må det foreligge en ærekrenkende beskyldning som nevnt i straffeloven § 246 eller § 247. I dette ligger at gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 246 eller § 247 objektivt sett må være oppfylt.

Når et utsagn skal tolkes for å bringe på det rene om det innebærer en ærekrenkende beskyldning, skal utsagnet ikke vurderes isolert, men ses i sammenheng med reportasjen som helhet. Dette er slått fast i avgjørelser av Høyesterett og EMD fra de senere år. Det heter om dette i Rt. 2003 side 914 (Akershus Amtstidende) avsnitt 38:

Etter tradisjonell norsk rett må tolkningen ikke begrense seg til en isolert bedømmelse av de omstridte utsagn, men disse må sees i sammenheng med øvrige og tilknyttede uttalelser og oppslag i for eksempel en avisreportasje, se for eksempel Rt-1978-1498 på side 1500 og Rt-1987-1058 på side 1068.

Det samme tolkningsprinsipp er også lagt til grunn i andre, nyere avgjørelser, se Høyesteretts avgjørelser gjengitt i Rt. 2003 side 928 (Tønsbergs Blad) avsnitt 34, Rt. 2003 side 1190 (Minnefond) avsnitt 54 og Rt. 2005 side 1677 (Baneheia) avsnitt 56. I Rt. 2003 side 1190 avsnitt 54 er det presisert at det "*[i] en viss utstrekning*" også må "*ses hen til andre reportasjer som presseorganet har om vedkommende tema*". Også i EMDs dom av 1. mars 2007 i Tønsbergs Blad-saken, avsnitt 90, fastslås at domstolen "*will consider the newspaper report as a whole*", men med "*particular regard to the words used in the disputed parts of the report and the context in which they were published, as well as the manner in which it was prepared*".

Lagmannsretten tar videre som et utgangspunkt for tolkningen at det skal utvises forsiktighet med å legge mer i utsagnet enn det er dekning for i ordlyden, og ut fra sammenhengen. Det heter om dette i Rt. 2002 side 1618 (Boot Boys) på side 1627:

Jeg finner det for min del klart at rettssikkerhetshensyn, særlig hensynet til forutberegnelighet, tilsier forsiktighet med utvidende fortolkning ut fra sammenhengen. I forhold til straffbare ytringer må poenget være at man bare kan straffes for det man har uttalt, ikke hva man kunne tenkes å ha uttalt. Det følger etter mitt syn også av hensynet til ytringsfriheten at ingen bør kunne risikere strafferettslig ansvar ved at utsagn tillegges et meningsinnhold som ikke er uttrykkelig uttalt og heller ikke med rimelig stor sikkerhet kan utledes av sammenhengen.

Et viktig prinsipp i saker om ærekrenkelse er at idømmelse av mortifikasjon og oppreisning for ærekrenkende beskyldninger kan være et inngrep i ytringsfriheten som strider mot EMK artikkel 10, jf lov 21. mai 1999 (menneskerettsloven) § 2 nr. 1. Høyesterett har på denne bakgrunn i flere avgjørelser fra de senere år slått fast at inngrep i ytringsfriheten krever en tungtveiende begrunnelse - det må være "nødvendig i et demokratisk samfunn" og være til fordel for de interesser som er nevnt i bestemmelsen, jf Rt 2002 side 764 (Nordlandsposten) og Rt 2003 side 928 (Tønsbergs Blad) avsnitt 38. EMDs og Høyesteretts praksis er den primære rettskilde når man skal ta standpunkt til hvilke ærekrenkende utsagn som er omfattet av ytringsfrihetsbeskyttelsen etter EMK artikkel 10.

Om forståelsen av hva som er "nødvendig i et demokratisk samfunn" heter det i Rt 2005 side 1677 (Baneheia) avsnitt 63:

EMD har i lang tid forstått "nødvendig i et demokratisk samfunn" slik at inngrep i ytringsfriheten må begrunnes i et tvingende samfunnsmessig behov ("a pressing social need"), jf. eksempelvis storkammeravgjørelsen 17. desember 2004 i sak Cumpana og Mazare mot Romania (EMD-1996-33348-2) premiss 88. Inngrepet må være relevant, tilstrekkelig og forholdsmessig, jf. samme avgjørelse premiss 90. Domstolen avveier konkret beskyttelsen av ytringsfriheten mot vern av omdømmet for den som har fått en uriktig anklage rettet mot seg. Innen den private sfære verner EMK artikkel 8 mot usanne beskyldninger, jf. premiss 91."

Når retten skal ta stilling til om en reaksjon mot en ytring er i strid med EMK artikkel 10, må det foretas en sammensatt vurdering hvor flere forhold blir trukket inn. Om dette heter det i Rt 2003 side 928 (Tønsbergs Blad), avsnitt 44:

Avgjørelsen i Rt-2002-764 og EMDs praksis viser at det ved den konkrete avveiningen må foretas en vurdering etter flere kriterier. Av disse finner jeg grunn til å fremheve graden av allmenn interesse, beskyldningens karakter, derunder om beskyldningen klassifiseres som "value judgement" eller "factual statement", om den retter seg mot offentlig person eller privatperson, samt graden av aktsomhet, derunder om og eventuelt i hvilken utstrekning media på publiseringstidspunktet hadde holdepunkter i faktum for at påstanden var sann. Generelt vil ytringen ha et sterkt vern dersom den gjelder forhold av allmenn interesse, verdivurderinger, videreformidling, offentlig person, og det foreligger sterke holdepunkter for at påstanden var sann. Motsatt: Gjelder saken beskjeden allmenn interesse, faktapåstander, egen fremsettelse, privatperson, og det foreligger svake holdepunkter for at påstanden var sann, har ytringen et mindre sterkt vern.

Når det gjelder skillet mellom "value judgement" og "factual statement" er det ikke snakk om noe enten-eller, men en glideskala hvor det kan være forskjellige grader av krav til ytringens faktiske fundament, jf Kyrre Eggen, Ytringsfrihet (2002) side 801:

I stedet for et absolutt skille mellom faktaytringer og meningsytringer, hvor de interne domstoler kun kan stille krav til faktaytringers forankring i faktum, opererer EMD med grader av krav til ytringens faktiske fundament. Er det tale om en ærekrenkende "fact" stilles det krav om at ytringen har "factual basis" ut ifra forholdene slik de fremsto på ytringstidspunktet. Er det tale om en vurdering, blir det sentrale om ytringen savner "any factual basis". For de mer rene meningsytringer vil kravene til ytringens faktiske fundament være enda mindre. Wabl-saken viser at EMD for slike ytringer i større utstrekning fokuserer på meningsytringens grovhet, dens ærekrenkende effekt.

Viktigheten av skillet mellom videreformidling og egenfremsettelse er blant annet understreket i avgjørelsen i Rt 2003 side 1190 (Minnefond) avsnitt 74, hvor det heter:

Det er her et viktig skille mellom pressens videreformidling av andres usanne beskyldninger og medias egen fremsettelse av ikke beviste ærekrenkende påstander. Det er ikke tvilsomt at ytringsfriheten rekker lenger ved videreformidling, beroende blant annet på hvem som har fremsatt den påstand som formidles, jf. avsnitt 42 i Tønsbergs Blad-dommen (HR-2002-922-a-A42).

Når det gjelder utsagn som fremkommer i intervjuer, har EMD i avgjørelse av 23. september 1994 i saken Jersild mot Danmark understreket følgende i premiss 35:

News reporting based on interviews, whether edited or not, constitutes one of the most important means whereby the press is able to play its vital role of "public watchdog" [...]. The punishment of a journalist for assisting in the dissemination of statements made by another person would seriously hamper the contribution of the press to discussion of matters of public interest and should not be envisaged unless there are particular strong reasons for doing so.

Ved vurderingen av om det foreligger "a pressing social need" for å gjøre inngrep i ytringsfriheten, skal det ifølge Minnefond-dommen, avsnitt 85 tas hensyn til at "*også en aggressiv og polemisk tone i reportasjene er vernet av ytringsfriheten*" og at "*også visse overdrivelser og feilskjær godtas*".

Vurderingskriteriene anvendt på faktum i saken

Lagmannsretten finner at det hadde allmenn interesse å få belyst Colombia-prosjektet og brødrene Siems deltakelse i dette. Man sto her overfor et norsk selskap med planer om erverv av et usedvanlig stort landområde for oppdrett av kveg i en meget betydelig størrelsesorden i et område som helt eller delvis var kontrollert av en geriljabevegelse som er dypt involvert i narkotikavirksomhet. Sentrale norske politikere/diplomater som Jan Egeland og daværende utenriksminister Jagland hadde vært "døråpnere" mot colombianske sentralmyndigheter. At virksomheten ble ledet av en for offentligheten ukjent "gründer" i samarbeid med brødrene Siem, understreker den allmenne interesse.

Et annet moment som inngår i avveiningen av om en ærekrenkende beskyldning er beskyttet av ytringsfriheten, er om beskyldningen er rettet mot offentlig person eller privatperson. Partene er enige om, og lagmannsretten legger til grunn, at Kristian Siem i denne sammenheng må regnes som en offentlig person. Ole Martin Siem er i utgangspunktet en privatperson, men må - på bakgrunn av brødrenes felles opptreden gjennom "Siem Gruppen" - i denne saken komme i samme stilling som Kristian Siem.

Lagmannsretten er videre kommet til at det ikke kan rettes vesentlige innvendinger mot journalist Moodys og tidsskriftets håndtering av saken, sett i forhold til kravene til aktsomhet. Det kan riktig nok stilles spørsmål ved om ikke journalisten også burde ha gjort mer enn et halvhjertet forsøk på å få kontakt med Kristian Siem forut for trykkingen av den første artikkelen. Det kan imidlertid etter lagmannsrettens mening ikke rettes alvorlig kritikk mot journalisten for at hun valgte å holde seg til Ole Martin Siem, som var styreformann i CIG og som i intervjuet også uttaler seg på vegne av broren. Lagmannsretten legger videre til grunn at Ole Martin Siem - dersom han konkret hadde påvist eventuelle feilsitat i intervjuet da han kontaktet Moody dagen etter at intervjuet var sendt ham på telefaks - ville ha kunnet oppnå å få disse korrigeret.

De andre momentene som inngår i rettsstridsvurderingen - grovheten og karakteren (faktautsagn eller verdivurdering) av utsagnet, graden av faktiske holdepunkter og om utsagnet fremkommer som referat av andres uttalelser eller egen fremsettelse - behandles nedenfor i tilknytning til de enkelte utsagn.

De enkelte utsagn

Utsagn knyttet til "narko" - utsagn 1.1, 1.4 og 1.5

Utsagn 1.1 er slått opp med store bokstaver på forsiden av Kapital nr. 17/2004. Utsagn 1.4 er overskriften på selve artikkelen på side 44 flg. Utsagn 1.5 står i ingressen.

Lagmannsretten behandler først spørsmålet om hvordan utsagnene skal tolkes.

Dersom man bare fester seg ved overskriften "*Kristian og Ole Martin Siem: KVEG, OLJE OG NARKO I COLOMBIA*" uten å se den i sammenheng med omtalen i selve artikkelen, vil man kunne få inntrykk av at brødrene Siem har engasjert seg i "kveg, olje og narko"-virksomhet i Colombia. Dersom man skulle legge til grunn en slik forståelse, ville utsagnet utvilsomt være egnet til å skade de ankende parters gode navn og rykte eller utsette dem for tap av den for deres stilling eller næring fornødne tillit, jf straffeloven § 247.

Det fremgår av artikkelen i Kapital nr. 17 at utsagnene om "narko" knytter seg til FARC-geriljaen, som etter det opplyste finansierer sin virksomhet ved narkotikaomsetning. I selve artikkelen finner man følgende utsagn om "narko" og FARC-geriljaen:

På side 47:

FARC er den marxistiske geriljaen i Colombia, og har hånd om alle ledd i narkotikaomsetningen i landet. ... Det var FARC-styrker som stadig kom innom Cimarrón og krevde hjelp og reparasjoner. ... Haugen hadde tydeligvis leflet med geriljaen, og det kunne ha kostet formannen hans livet. ... Haugen hadde ved flere anledninger fortalt samtlige aksjonærer at Commodity Investment Group var unntatt fra FARCs lov 002 om betaling av beskyttelsespenger. ...

På side 52, i rammeartikkel under overskriften "*Svindler sjarmerte Jan Egeland*":

Haugen var også i tett kontakt med geriljaen.

- Han hadde selv kontakt med FARC-representanter, som var sterke i prosjektområdet, sier Egeland. - Idéen var å bruke de storslåtte nybyggerplanene på prærien som sysselsettingstiltak for eventuelle demobiliserte geriljasoldater. ... I samarbeid med geriljaen ville slik virksomhet skape muligheter for hvitvasking av narkoinntekter.

Planene hadde han diskutert med El Negro Acacio, leder for FARC-geriljaens 16. front og en internasjonalt ettersøkt kriminell. ...

- *I møte med en geriljaledelse som har spesifikke behov for dollar til våpenkjøp eller hvitvasking av narkoinntekter og som selyfølgelig vil legge det frem for sjefen for et utenlandsk selskap, må det være en umulighet å si "nei takk"?*

Det fremgår videre av reportasjen at Kristian Siem gjennom låne- og aksjekjøpsavtaler etter hvert ervervet 75 prosent av aksjene i CIG og at Ole Martin Siem fra april 2001 var styreformann i selskapet. Siem-brødrenes navn er ikke spesifikt nevnt i de deler av reportasjen som omtaler FARC-geriljaen og Haugens kontakt med geriljaen, men det fremgår at Haugen "*ved flere anledninger [hadde] fortalt samtlige aksjonærer at Commodity Investment Group var unntatt fra FARCs lov 002 om betaling av beskyttelsespenger*" og at Haugen hadde hatt møter med lederne for "*alle gruppene som opererer i området*".

Etter lagmannsrettens vurdering må dette - når reportasjen leses i sammenheng - oppfattes slik at bruken av ordet "narko" i utsagn 1.1, 1.4 og 1.5 henspiller på Haugens og dermed selskapets kontakt med "narkogeriljaen". Det som knytter Siem-brødrene til oppslaget om "narko", er at de har engasjert seg i et selskap som ifølge reportasjen har hatt "tett kontakt" med en geriljabevegelse som "*har hånd om alle ledd i narkotikaomsetningen i landet*" og at de - i likhet med andre aksjonærer i selskapet - har vært kjent med at Haugen hadde forhandlet med FARC og oppnådd å bli fritatt for betaling av "beskyttelsespenger".

Det er ikke nødvendig for lagmannsretten å ta standpunkt til om utsagnene - forstått på denne måten - representerer en ærekrenkelse, jf straffeloven § 246 og § 247, idet lagmannsretten finner at utsagnene uansett ikke er rettsstridige. Det er ikke bestridt at Haugen hadde kontakt med FARC-geriljaen. Ifølge Sætres forklaring var prosjektet "helt i

hendene på FARC". Lagmannsretten legger til grunn at det er riktig, slik det står i artikkelen, at FARC-styrker stadig kom innom og blant annet fikk hjelp til reparasjoner. Ved en anledning drev de også vervingsarbeid blant de ansatte. Det er således faktisk belegg for utsagnet om at Haugen var "*en av narkogeriljaens støttespillere*".

Lagmannsretten legger videre til grunn at Ole Martin Siem og Kristian Siem var klar over at Haugen hadde kontakt med geriljaen. Haugen hadde i en telefaks til Ole Martin Siem 4. april 2002 opplyst at "*Vi har til nå ikke hatt problemer med gerilja eller paramilitære. Jeg har holdt vedlike den kontakten vi har opprettet*". Det vises også til tilstandsrapport av 12. juni 2002, hvor Haugen redegjør slik for kontakten med "gruppene som opererer i området":

Som del av fremtidsvurderingen nevnes også at undertegnede har jobbet aktivt og konkret med alle gruppene som opererer i området. Det har vært nødvendig for undertegnede å foreta flere lange reiser til vanskelig tilgjengelige områder for å møte lederne for disse gruppene. Alle har blitt presentert prosjektplanene og har reagert svært positivt. Ingen trusler eller farlige episoder har skjedd siden vi startet prosjektet.

Siden fredsprosessen ble brutt har volden i Colombia øket. Undertegnede har imidlertid klart å vedlikeholde den kontakt som er etablert og en ny lang reise er planlagt i nærmeste fremtid.

Det kan på denne bakgrunn ikke anses rettsstridig når Kapital - i tilknytning til omtalen av Haugen som "*en av narkogeriljaens støttespillere*" - skriver at Ole Martin Siem og Kristian Siem var "*med på laget*". Slik dette må forstås når reportasjen leses i sammenheng, ligger det ikke i dette noe mer enn at Ole Martin Siem og Kristian Siem deltok som henholdsvis styreleder og betydelig aksjonær/långiver i et selskap hvor den stedlige lederen i Colombia hadde kontakt med og ytet en viss bistand til FARC-geriljaen.

Utsagn 1.2, 1.3, 1.4, 1.6 og 1.7 - "*lurer medaksjonærer*" m.m.

I utsagn 1.2, 1.3 og 1.4 påstås at Ole Martin Siem og Kristian Siem "*lurer medaksjonærer*". Utsagn 1.6 handler om "*Besynderlige kontrakter ...ukjente for andre aksjonærer*", "*andre måter å få kontroll på til stadig lavere kurser*" og "*ville avkastningskrav*". I utsagn 1.7 påstås det at Kristian Siem har ervervet 75 prosent av CIG "*til langt lavere kostpris enn de andre aksjonærene, takket være lån han har gitt bak ryggen på medinvestorene*".

Lagmannsretten vurderer først utsagn 1.6. Med unntak av påstanden om kontrakter som var "*ukjente for andre aksjonærer*" er dette typiske verdiutsagn, hvor kravet til faktisk forankring ikke kan settes høyt, jf det som er referert foran fra Eggen, Ytringsfrihet og EMDs dom 17. desember 2004 i sak Pedersen and Baadsgaard, hvor domstolen i avsnitt 76 uttaler at "*even where a statement amounts to a value judgement, there must exist a sufficient basis to support it*". Når det gjelder karakteristikene "*[b]esynderlige kontrakter*" og "*ville avkastningskrav*", er det tvilsomt om de i det hele tatt kan anses som en

ærekrenkende beskyldning, men uansett er det etter lagmannsrettens oppfatning "*sufficient basis to support it*". Lagmannsretten vil i denne sammenheng særlig vise til avtalen av 15. mai 2002, hvor det i tillegg til punktene om ytterligere kortsiktig lån til selskapet og Kristian Siems salg av sine aksjer i CIG til Haugen fremgår at Siem skulle få en "*additional purchase price*" på USD 8,5 millioner dersom Haugen maktet å sikre finansiering på "*the corn contract*", og at Siem i tillegg skulle få 8 % i en "*Oil Exploration Joint Venture*" på landområdet. Karakteristikken "besynderlig", anvendt på denne kontrakten, faller klart innenfor ytringsfrihetens rammer. Heller ikke karakteristikken "ville avkastningskrav" er uten faktiske holdepunkter. Det er i denne sammenheng tilstrekkelig å vise til vilkårene i låneavtalen av 26. april 2002, sammenholdt med tilbudet i telefaks fra Haugen 25. april 2002, hvor det er forutsatt tilbakebetaling av aksjekapital med 50 % rente, samt en rente på USD 35.000 på et nytt lån på USD 150.000 med løpetid på mindre enn to måneder, samt en "Penalty Interest" på "25% per month".

Når det gjelder utsagn 1.2, 1.3 og 1.4 ("*lurer medaksjonærer*") og 1.7 ("*lån han har gitt bak ryggen på medinvestorene*") anfører de ankende parter at utsagnene må forstås slik at brødrene Siem i skjul og ved hjelp av uhederlige metoder fralurte aksjonærene verdier. Ankemotpartene anfører at utsagnet om "lurer medaksjonærer" i overskriften må leses på bakgrunn av artikkelen og at overskriften ikke er mer enn en lovlig "spissing" av det som er hovedinnholdet i artikkelen, som handler om kritikkverdig hemmelighold og mangel på informasjon. Ankemotpartene har i denne sammenheng vist til at medaksjonærene er blitt holdt uvitende om Siems mange avtaler med Haugen/CIG og at det foreligger brudd på informasjonsplikt og handleplikt etter aksjeloven i forbindelse med likviditetsproblemene i selskapet.

Lagmannsretten vil først drøfte spørsmålet om faktaforankring for påstanden om kritikkverdig hemmelighold og mangel på informasjon.

Bortsett fra kravet om at konvertible lån må besluttes av generalforsamlingen, jf aksjeloven kapittel 11, gjelder ikke noe lovbestemt krav om at aksjonærer må medvirke til eller har krav på informasjon om låneavtaler selskapet inngår. Mangel på informasjon om innholdet i låneavtaler er som utgangspunkt ikke lovstridig. Når det som ledd i en rettsstridsvurdering skal drøftes om en beskyldning i større eller mindre grad har faktisk forankring, kan man imidlertid etter lagmannsrettens oppfatning ikke stoppe her. Dersom man etter en mer helhetlig vurdering av selskapets situasjon, lånevilkårene og långivers stilling mener at aksjonærene *burde* ha vært informert, vil det etter omstendighetene være tilstrekkelig til at en påstand om mangel på informasjon finnes å ha faktisk forankring. Særlig er det grunn til å stille krav til informasjon og saksbehandling når långiver er representert i styret og lånevilkårene er uvanlig tyngende for selskapet.

Lånevilkårene som var avtalt for flere av lånene må kunne karakteriseres som uvanlige og til dels oppsiktsvekkende i favør av långiver. Det vises særlig til Fohla-låneavtalen av 31.

august 2001 og låneavtalen av 26. april 2002, som begge ble inngått mens Ole Martin Siem var styreformann. Helt uavhengig av om disse lånevilkårene vil kunne anses som en urimelig fordel, jf aksjeloven § 6-28 andre ledd, er det lagmannsrettens oppfatning at de uvanlige lånevilkårene, sammenholdt med det faktum at brødrene Siem som betydelig aksjonær/styreformann satt "på begge sider av bordet", burde ha tilsagt en ekstra påpasselighet med å gi informasjon til mindretallsaksjonærene. Det ble riktig nok gitt informasjon om lånene i Haugens tilstandsrapport av 12. juni 2002, men denne er gitt i ettertid og inneholder ikke spesifikk informasjon om de uvanlige lånevilkårene. Tatt i betraktning at det må gis rom for "spissing" av utsagn ved å ikle dem en polemisk tone, jf Rt 2003 side 1190 avsnitt 85, finner lagmannsretten på denne bakgrunn at det er faktiske holdepunkter for utsagnet om lån som er gitt "*bak ryggen på medinvestorene*".

Etter lagmannsrettens oppfatning har også informasjonen om likviditetskrisen i selskapet vært mangelfull. I andre halvår 2001 og første halvår 2002 hadde selskapet alvorlige likviditetsproblemer. I styremøte 30. august 2001 måtte styret konstatere at selskapet var "*in major liquidity crises*". Haugen forespeilet imidlertid gjentatte ganger at man kunne vente snarlig utbetaling av myndighetslånet og at det ville løse problemene. Fohla-lånet som ble avtalt 31. august 2001 ga et pusterom, men i begynnelsen av oktober skrev Ole Martin Siem i et udatert brev som ble sendt sammen med kvartalsrapportene for første og andre kvartal 2001:

Selskapet har lenge ventet på et lån på USD 3.500.000 fra myndighetene som til nå har uteblitt, selskapet fikk et kortsiktig likviditetslån på USD 350.000 fra Fohla Ltd., garantert av Siem gruppen. Dette vil gjøre at selskapet klarer seg frem til 10. oktober. Hvis lånet fra myndighetene ikke foreligger innen den tid vil selskapet stå overfor en ny likviditetskrise. I så fall vil aksjonærene bli forelagt en kriseplan.

Det trakk fortsatt ut med utbetaling av myndighetslånet. Ved telefaks 17. oktober meddelte Haugen at selskapet nå var "*i en svært kritisk situasjon likviditetsmessig*". Det ble imidlertid ikke sendt ut noen ny informasjon til aksjonærene før i slutten av februar 2002, etter at en av aksjonærene, Sindre Thorseth, i en e-post til Ole Martin Siem 23. januar 2002 hadde bedt om å få en umiddelbar oppdatering og vist til at "*den generelle orienteringen har vært så mangelfull at vi vil ha endringer i de generelle rutinene om opplysningsplikt*". Ole Martin Siem sendte da en orientering til aksjonærene 26. februar 2002. På dette tidspunkt hadde det kommet en utbetaling på USD 875.000 av myndighetslånet.

Aksjonærene ble ikke informert om låneavtalen av 26. april 2002, som var basert på et tilbud som Haugen hadde karakterisert som "*et helt annet tilbud enn det som vil bli gitt de andre aksjonærene*", og hvor det blant annet var avtalt tilbakebetaling med tillegg av 50 % forrentning av den aksjekapital Siem hadde betalt inn.

Det ble heller ikke sendt noen meddelelse til mindretallsaksjonærene om at Kristian Siem ved avtale inngått 15. mai 2002 overdro sine aksjer i CIG til Haugen for NOK 1,4078 per aksje, til sammen NOK 24.750.000, til tross for at styret etter forkjøpsrettsbestemmelsen i

vedtektenes § 7 jf aksjeloven § 4-20 var forpliktet til "*straks*" å varsle de øvrige aksjonærene. Det ble heller ikke sendt noen meddelelse om overføringen av aksjer tilbake til Kristian Siem for kr 1.000 den 8. juli 2002.

Lagmannsretten legger videre til grunn at styret har forsømt den lovbestemte handleplikt ved tap av egenkapital. Det fremgår av tingrettens dom side 18 at Ole Martin Siem under hovedforhandlingen for tingretten opplyste at CIG antakelig var insolvent i begynnelsen av august 2001. Lagmannsretten finner det utvilsomt at selskapet i lengre tid har drevet uten forsvarlig egenkapital, jf aksjeloven § 3-4 og § 3-5, som fastsetter at styret i en slik situasjon skal innkalle generalforsamlingen innen rimelig tid og gi en redegjørelse for selskapets økonomiske situasjon. I stedet inngås det nye låneavtaler med Siem på usedvanlig strenge lånevilkår, uten å forelegge spørsmålet for en generalforsamling, slik det er fastsatt i aksjeloven.

Heller ikke Siems opprinnelige erverv av aksjer ved konvertering av lån har vært i overensstemmelse med aksjeloven. Da kr 3.979.497 av Siems fordring ble konvertert til aksjekapital ved styrebeslutning 9. april 2001, skjedde det i henhold til en fullmakt - gitt av generalforsamlingen 23. august 2000 - som ikke omfattet aksjekapitalforhøyelse ved konvertering av gjeld, jf aksjeloven § 10-14 andre ledd nr. 4. Det var styrets ansvar å sørge for at kapitalforhøyelsen var lovmessig, og Ole Martin Siem var på dette tidspunkt ikke medlem av styret. Forholdet støtter likevel opp om det generelle inntrykk av brødrene Siem som toneangivende deltakere i et selskap hvor formelle regler tilsidesettes og mindretallsaksjonærene er satt på sidelinjen.

Et annet forhold som har vært fremme i partenes prosedyre er spørsmålet om informasjonsplikt i tilknytning til Haugens salg av kveg og landbruksmaskiner fra selskapet. Ankemotpartene har anført at Haugen med dette solgte inntektsgrunnet og at Ole Martin Siem var klar over dette, men unnlot å informere aksjonærene.

Ved telefaks 1. november 2001 fra Haugen ble Ole Martin Siem informert om at Haugen - for å avhjelpe likviditetssituasjonen - hadde solgt 300 okser og tre små traktorer med tilhørende utstyr. Ole Martin Siem har under ankeforhandlingen forklart at besetningen på dette tidspunkt var 1500 dyr og at han anså det helt uproblematisk at 300 av disse ble solgt. Ankemotpartene har på sin side anført at det ikke på noe tidspunkt var mer enn 300 dyr på farmen og at det således dreide seg om et salg av hele besetningen. Lagmannsretten bemerker til dette at det ifølge aksjonærrapport utarbeidet av Haugen i oktober/november 2000 fremgår at det var planlagt innkjøp av 1500 okser og at første kvegdrift med 300 dyr var ankommet området. Det er ikke dokumentert senere levering av dyr ut over disse 300 dyrene, og lagmannsretten legger til grunn at salget som Haugen informerte om den 1. november 2001 gjaldt hele besetningen.

Ole Martin Siem fikk også informasjon om salg av driftsmidler da han ble oppsøkt av Johnny Sætre i begynnelsen av juni 2002. Sætre hadde vært senior supervisor på farmen i Colombia. Sætre fortalte at Haugen hadde sagt ham opp fra sin stilling. Ole Martin Siem har i sin partsforklaring for lagmannsretten bekreftet at Sætre ved denne anledning også

fortalte at tre av Case-traktorene var solgt og at Haugen brukte selskapets kasse til private feriereiser. Sætre viste Siem noen dokumenter (fraktbrev), utstedt i november/desember 2001 og februar 2002 vedrørende transport av landbruksmaskiner, herunder gravemaskin, bulldozer og Case-traktorer. Ole Martin Siem tok etter dette kontakt med Haugen og ba om en tilstandsrapport. Haugens tilstandsrapport forelå 12. juni 2002. I rapporten opplyste Haugen følgende under overskriften "*Maskiner og vedlikehold*":

Selskapene har en god og godt vedlikeholdt maskinpark. Selskapene har følgende maskiner og utstyr:

Jordbruk:	Maskiner og utstyr for US\$ 1.500.000 fra Case Corporation USA i mai 2001, finansiert av Siem Gruppen. 2 New Holland traktorer med diverse tilhørende utstyr.
Anleggsmask.	Bulldozer, 2 store gravemaskiner, veihøvel, 1 stor frontlesser, spesialmaskin for grøfting, "mini cargador"

Siem har forklart at han etter dette la til grunn at landbruksmaskinene var intakt. Han foretok seg ikke mer for å undersøke påstanden fra Sætre om salg av landbruksmaskiner, men sendte rapporten videre til aksjonærene som vedlegg til innkalling til ordinær generalforsamling 30. juni 2002 (senere utsatt til 6. september 2002) - uten å kommentere innholdet i rapporten.

På dette tidspunkt var Ole Martin Siem klar over at Haugen - allerede i august 2001 - hadde inngått kontrakt om et storstilt maisprosjekt som forutsatte en finansiering på USD 120 millioner, uten at prosjektet var drøftet i styret. Siem var også kjent med at Haugen, i en telefaks til Sparebanken Møre 17. april 2002, hadde opplyst at de hadde "*passert de drifts og finansierings problemer som oppstod i fjor høst*". Seks dager senere skrev Haugen i en telefaks til Siem at "*selskapene ikke vil overleve*" uten en kortsiktig mellomfinansiering og at CIG i en slik situasjon ville være i en avviklingsprosess. Haugen hadde i brevet til Sparebanken Møre også opplyst at "*Ole Martin/Kristian Siem støtter personlig denne kreditten inntil betaling har skjedd*", hvilket heller ikke var riktig. På denne bakgrunn - og etter det Ole Martin Siem hadde fått opplyst av Sætre - var det etter lagmannsrettens oppfatning liten grunn til å stole på Haugens opplysninger om at maskinparken var intakt. Selv om det ikke er noen grunn til å anta at Siem bevisst ville gi aksjonærene uriktige opplysninger, er dette likevel ett av flere forhold som støtter opp om at utsagnet om å "*lure*" medaksjonærene har forankring i sakens fakta.

Et annet forhold som viser styrets motvilje mot å informere aksjonærene, er de tiltak styret iverksatte for å undersøke om det var nødvendig å innkalle til ekstraordinær generalforsamling for å behandle avtalen om overdragelse av selskapets eiendeler til Kristian Siem ved motregning mot Siems krav på selskapet. Etter anmodning fra Eystein Eriksrud, "General Counsel" i Siem Industries Group og styremedlem i CIG, ble det innhentet en skriftlig vurdering fra advokatfirmaet Wiersholm, Mellbye & Bech, som konkluderte med at Ole Martin Siem ikke var inhabil til å behandle avtalen med Kristian Siem og at det ikke var nødvendig å innkalle til generalforsamling for å inngå avtalen. Det kan nok være så at det etter aksjeloven ikke var *nødvendig* å innkalle til generalforsamling, men den omstendighet at man i det hele tatt fant det påkrevet å utrede spørsmålet, viser at

styret var opptatt av at aksjonærene ikke skulle ha mer informasjon eller større innflytelse enn strengt tatt nødvendig.

Etter en totalvurdering av utsagnene om "*lån [...] gitt bak ryggen på medinvestorene*" og "*lurer medaksjonærer*", har lagmannsretten kommet til at utsagnene ikke er rettsstridige. Det er ved denne vurdering lagt vekt på at saken som er tatt opp i Kapitals reportasjer har allmenn interesse, at den gjelder offentlige personer, at utsagnene langt på vei må anses som verdivurderinger og at de har faktisk forankring når det tas i betraktning at det må aksepteres et spillerom for polemisk form og "spissing" av utsagn.

Utsagn 1.2, 1.3 og 1.4 - "hjelper storsvindler"

Det fremgår av reportasjene i de to numrene av Kapital lest i sammenheng at det med utsagnet "*hjelper storsvindler*" særlig siktes til den såkalte maiskontrakten, som er omtalt som "*råvaresvindler*".

Lagmannsretten oppfatter reportasjen slik at utsagnet ikke er beskyldning om straffbar medvirkning til bedrageri, men at brødrene Siem ved å unnlate å gripe inn mot noe de måtte forstå var et svindelprosjekt, faktisk har hjulpet Haugen med å fortsette med prosjektet. Etter lagmannsrettens oppfatning vil utsagnet - også når det tolkes på denne måten - kunne være egnet til å skade brødrene Siems omdømme, jf straffeloven § 247. Det avgjørende vil derfor være om det foreligger "tvingende samfunnsmessige behov" for å forby utsagnet.

Lagmannsretten legger følgende saksforhold til grunn når det gjelder maiskontrakten:

Avtalen ble inngått 17. august 2001 mellom Prestige Food & Commodity v/Haugen og selskaper tilknyttet ANDI, som etter det opplyste er en sammenslutning av kylling- og griseprodusenter i Colombia. Etter avtalen skulle Prestige Food & Commodity levere 395.000 tonn mais i perioden september 2002 - januar 2003 og ytterligere 4.970.000 tonn i tidsrommet februar 2003 - august 2005. Det er på det rene at dette prosjektet ikke lot seg realisere; som påpekt i en revisorrapport 8. oktober 2002 var det "*[c]urrently [...] no cultivations to comply with such commitments*", og det var også helt urealistisk å anta at prosjektet - som ifølge Haugen medførte et finansieringsbehov på USD 120 millioner - lot seg finansiere.

Ved telefaks 23. august 2001 fra Haugen ble kontrakten med kylling- og griseprodusentene oversendt til Ole Martin Siem. Siem reagerte da med å påpeke at dette var et avvik fra de vedtatte planer. Han har i lagmannsretten bekreftet at det ikke hadde vært noe tema i styret at man skulle gå over til storstilt maisproduksjon.

Haugen fortsatte imidlertid å arbeide med prosjektet. I en telefaks 4. april 2002 til Ole Martin Siem opplyste Haugen at det "*jobbes med en finansiering på US\$ 120.000.000 med en investor-gruppe i USA*", at det var "*oversendt ny business plan, investeringsbudsjetter og cash-flow [...] for dette spesifikke prosjektet*" og at det "*forventes at avtale med denne gruppen skal være på plass i mai/juni*". I telefaks 17. april til Sparebanken Møre - med

kopi til Ole Martin Siem - opplyste han at det "*jobbes med en planlagt oppstart i juli*". Arbeidet med prosjektet blir ikke forsøkt stoppet av Siem. I stedet blir maisprosjektet brakt inn i forhandlingene mellom Haugen og brødrene Siem i april 2002 om et nytt kortsiktig lån. Dette førte til at det i låneavtalen som ble inngått 26. april ble inntatt en klausul om en "*[ø]konomisk uttelling for Siem*" på til sammen USD 8,5 millioner ved avslutning av maiskontrakten 1. januar 2006.

Etter lagmannsrettens vurdering kan maisprosjektet treffende karakteriseres som forsøk på svindel overfor potensielle investorer som ble invitert til å delta i prosjektet. Det er videre på det rene at Ole Martin Siem og Kristian Siem, bortsett fra at Ole Martin Siem etter å ha fått seg forelagt kontrakten påpekte at prosjektet representerte et avvik fra planen, ikke gjorde noe for å stoppe prosjektet. I stedet fikk Kristian Siem gjennom låneavtalen av 26. april 2002 en betydelig økonomisk interesse i at prosjektet ble gjennomført. Allerede unnlatsen av å gripe inn, kan i en viss forstand sies å være en "hjelp" til at arbeidet med finansiering kunne føres videre.

Et annet svindelforsøk fra Haugens side er forsøket på bedrageri overfor Sparebanken Møre. I telefaks 17. april 2002 til banken - med kopi til Ole Martin Siem - opplyser Haugen at "*[v]i har passert de drifts og finansierings problemer som oppstod i fjor høst og holder nå på med forberedelse for dyrking av nye områder for mais og soya*". Han opplyser videre at han "*har fått bekreftet finansiering av US\$ 10.000.000 fra Alliance Ventures*", at utbetaling ville skje i månedsskiftet mai/juni og at selskapet hadde et kortsiktig behov for kr 475.000 for betaling av forfalt skatt. Denne påståtte finansieringen fra Alliance Ventures hadde Haugen også redegjort for i en telefaks til Ole Martin Siem 4. april 2002 og vist til et "Letter of intent" som ikke er noe lånetilsagn. Siem gjør ingen ting for å varsle banken om svindelforsøket, og han gjør heller ikke noe for å korrigere Haugens feilaktige opplysning til banken om at "*Ole Martin/Kristian Siem støtter personlig denne kreditten inntil betaling har skjedd*". Etter lagmannsrettens oppfatning hadde Siem her en klar oppfordring til å ta kontakt med banken for å stoppe videre arbeid fra bankens side med lånesøknaden.

Også spørsmålet om brødrene Siem på et tidligere tidspunkt kunne og burde ha oppdaget og stoppet Haugens urettmessige uttak av midler til private formål, hører med i vurderingen av om det er faktiske holdepunkter for utsagnet "hjelper storsvindler". Allerede meldingen Ole Martin Siem mottok 1. november 2001 om salg av 300 okser burde etter lagmannsrettens oppfatning gitt grunn til nærmere undersøkelser. Uansett var det - etter at Sætre hadde meldt fra om salg av landbruksmaskiner og bruk av selskapets midler til private formål - en klar oppfordring for styreformannen til å undersøke opplysningene nærmere. Den dokumentasjon Sætre foreviste Siem ved denne anledning er nærmere omtalt i lagmannsrettens drøftelse av utsagn 1.9 nedenfor.

I revisorrapport i tilknytning til regnskapene for de colombianske datterselskapene per 31. juli 2002 ble det avdekket at Haugen ved hjelp av fakturaer hadde fått utbetalt urettmessig til sammen 819.964 colombianske pesos, tilsvarende ca 3,1 millioner norske kroner. Det er ikke kjent når rapporten ble utarbeidet, men basert på opplysninger gitt fra de ankende parters side under saksforberedelsen for tingretten, legges til grunn at den ble sendt til Ole

Martin Siem 5. september 2002, dagen før generalforsamlingen i CIG. Rapporten ble ikke videresendt til aksjonærene. Siem fulgte heller ikke oppfordringen fra datterselskapenes revisor, Ernst & Young, om at "*management calls immediately an extraordinary partners' meeting*" på bakgrunn at det som revisor i rapporten omtaler som "*a critical condition for the Company, its partners, administrators, suppliers and third parties, which demands immediate action*".

Lagmannsretten finner - uten at det er nødvendig å vurdere ankemotpartenes øvrige anførsler på dette punkt - at det er faktiske holdepunkter for utsagnet, slik lagmannsretten har kommet til at det skal tolkes. Etersom saken som sådan har allmenn interesse, det dreier seg om offentlige personer og det ikke er noe vesentlig å innvende mot journalistens aktsomhet, er det dermed etter lagmannsrettens oppfatning ikke noen "tvingende samfunnsmessige hensyn" som tilsier at utsagnet er rettsstridig.

Utsagn 1.8 - "trenert [...] politianmeldelse"

Utsagnet lyder i sin helhet slik:

Tvert imot virker det som du har trenert en politianmeldelse av Haugen i det lengste og sogar villedet de andre aksjonærene om når anmeldelsen ble levert inn?

Etter lagmannsrettens oppfatning kan dette utsagnet ikke anses som en beskyldning som rammes av gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 246 eller § 247. Utsagnet har form av et spørsmål i et intervju hvor Kapital i fortsettelsen av spørsmålet gjengir Ole Martin Siems forklaring om at de "*prioriterte å politianmelde ham i Colombia, og kom etter hvert til å prøve å forfølge ham strafferettslig i Norge også, men den saken ble henlagt*". Spørsmålet følges ikke opp av journalisten. Når man leser spørsmålet og Siems svar i sammenheng, er utsagnet - slik lagmannsretten ser det - ikke egnet til å "*skade [Siems] gode navn og rykte*".

Uten at det er nødvendig for resultatet, vil lagmannsretten likevel vurdere spørsmålet om utsagnet - dersom det anses som en ærekrenkende beskyldning - har forankring i fakta.

Som nevnt ovenfor i tilknytning til utsagnet om "hjelper storsvindler", ble Ole Martin Siem tidlig i september 2002 kjent med at Haugen urettmessig hadde tappet selskapene for et beløp i størrelsesorden 3,1 millioner kroner.

Den 13. november 2002 ble det overfor colombiansk påtalemyndighet reist en "*Criminal Complaint*" mot Haugen "*due to crimes of falsehood in documents and swindle*". Anmeldelsen var imidlertid begrenset til ett enkelt forhold - svindel knyttet til salg av en bil som tilhørte et av selskapene.

I et notat som ble oversendt Ole Martin Siem 28. november 2002 vedla aksjonær Sindre Thorseth et notat fra en gruppe aksjonærer. Notatet var utarbeidet på bakgrunn av rapport av 8. oktober 2002 fra Ernst & Young. I notatet ble det blant annet fremholdt at det var "*all grunn til å ta saken opp også på norsk side*" og at det som var avdekket i revisorrapporten

om Haugens uttak "*omgående bør forfølges av rette instanser for at vedkommende stilles til ansvar og verdiene bringes tilbake til eierne*".

Til tross for purringer fra aksjonærer, og til tross for at Siem også selv - i en e-post til Thorseth 15. november 2002 - hadde gitt uttrykk for at "*det er all grunn til å ta saken opp også på norsk side*", ble styrebeslutning om å politianmelde Haugen i Norge først tatt på et telefonstyremøte i CIG 4. februar 2003, dagen etter at det var holdt et aksjonærmøte hvor spørsmålet om politianmeldelse hadde vært et sentralt tema. Ole Martin Siem opplyste under aksjonærmøtet at han allerede hadde inngitt en muntlig anmeldelse til lensmannskontoret i Sykkylven, men fikk i telefonsamtale med lensmannskontoret mens aksjonærmøtet pågikk opplyst at man der ikke hadde registrert noen anmeldelse av Haugen og at en anmeldelse måtte besluttes av styret.

I referatet fra styremøtet er det protokollert at beslutningen om anmeldelse gjelder bedrageri, underslag og mulige andre straffbare forhold forøvet mot selskapet "*i forbindelse med de forhold som er påpekt i Ernst & Youngs rapport av 2. oktober 2002*". Etter dette ble det sendt en telefaks til Sunnmøre politikammer, datert 17. februar 2003 og registrert mottatt hos politiet 25. mars 2003. Som vedlegg ble oversendt protokollen med styremøtevedtaket, men rapporten fra Ernst & Young ble ikke oversendt. Det ble heller ikke gitt noen nærmere redegjørelse for hva de straffbare forhold skulle bestå i.

Saken ble av politiet henlagt etter bevisets stilling 1. desember 2003.

Lagmannsretten finner etter dette at det var god grunn for Kapitals journalist til å stille spørsmålet slik det er formulert i utsagn 1.8.

Når det også tas i betraktning at utsagnet er formet som et spørsmål og at også Siems svar på spørsmålet er referert, finner lagmannsretten det klart at utsagnet er beskyttet av ytringsfriheten.

Utsagn 1.9 - "farer glatt med usannheter både overfor aksjonærer og norsk rettsvesen"

Utsagn 1.9 lyder i sin helhet slik:

"Styreformann Ole Martin Siem farer glatt med usannheter både overfor aksjonærer og norsk rettsvesen i sin umoralske forretningsdrift, mener Sætre og flere av aksjonærene. - At det skal være nødvendig for så ressurssterke og betroede personer å opptre så råttent og uredelig er for oss ubegripelig".

Utsagnet er en del av et referat av en uttalelse Johnny Sætre har kommet med i et intervju som er gjengitt i Kapitals artikkel. Det dreier seg således om en videreformidling av en annens utsagn og ikke en egen beskyldning fra Kapitals side.

De ankende parter har særlig reagert på den del av utsagnet som inneholder en beskyldning om å fare med usannheter overfor norsk rettsvesen. Utsagnet må etter lagmannsrettens

mening klart anses som en beskyldning som er egnet til å skade de ankende parter gode navn og rykte, jf straffeloven § 247.

Når det gjelder vurderingen av om det foreligger "tvingende samfunnsmessige behov" for å forby ytringen, vil lagmannsretten først drøfte spørsmålet om i hvilken grad - om noen - utsagnet har forankring i fakta.

Sætre har i sin vitneforklaring for lagmannsretten bekreftet at han står inne for utsagnet, og lagmannsretten legger til grunn at utsagnet er en korrekt gjengivelse av hva Sætre uttalte da han ble intervjuet og at det er uttrykk for hans oppriktige mening.

Ankemotpartene har anført at utsagnet særlig siktet til opplysninger de ankende parter fremkom med i forbindelse med gransknings-saken. Det er i denne sammenheng vist til følgende uttalelse i tilsvaret til granskningsbegjæringen:

I juni 2002 oppsøkte Sætre styreformann Ole Martin Siem, og opplyste at Haugen hadde solgt noe av datterselskapenes utstyr uten å opplyse om dette til Siem eller styret i morselskapet. [...] Styret fant ikke uten nærmere undersøkelser å kunne basere seg på udokumenterte opplysninger fra en avskjediget ansatt som åpenbart følte stor bitterhet mot Haugen.

Ankemotpartene har videre gjort gjeldende at CIG - da gransknings-saken ble behandlet av Agder lagmannrett - anførte at "*[g]ranskningsrekvirentene har fått full tilgang til relevant informasjon om selskapet*", mens det først i forbindelse med kjæremålet til Høyesteretts kjæremålsutvalg ble opplyst at samtlige eiendeler - mens gransknings-saken sto for tingretten - var overført til Kristian Siem. Det er imidlertid ikke dokumentert noe under ankeforhandlingen i tilknytning til denne anførselen, og den drøftes derfor ikke i det følgende. Lagmannsretten drøfter heller ikke ankemotpartenes anførsler om påståtte uriktige opplysninger fremsatt av de ankende parter under ankeforhandlingen, da dette ikke kan ses å kaste nevneverdig lys over spørsmålet om det på utgivelsestiden var faktagrunnlag for utsagnet som var gjengitt i Kapital.

Når det gjelder spørsmålet om hva som ble dokumentert under Sætres besøk hos Ole Martin Siem i juni 2002, har Ole Martin Siem i sin partsforklaring for lagmannsretten bekreftet at Sætre ved denne anledning viste ham noen "lapper", som Siem oppfattet var transportdokumenter. Lagmannsretten legger til grunn at dette er de samme fraktdokumenter som er dokumentert under ankeforhandlingen og har spansk tekst med overskrift "Acta de envio". Lagmannsretten forstår det slik at disse papirene er dokumentasjon på at de maskiner som er nevnt, er levert om bord i båt. Selv om teksten er på spansk, fremgår det tydelig at de gjelder konkrete landbruksmaskiner, angitt som for eksempel "Buldozer Marca Caterpillar" og "Tractor Case International, Modelo 9350" og med angivelse av serienummer. Det må etter dette ha fremstått som åpenbart for Ole Martin Siem at Sætres opplysninger hadde støtte i de dokumenter han fremviste. Påstanden i tilsvaret til granskningsbegjæringen om at Sætres opplysninger var "udokumenterte", er da uriktig eller i hvert fall ufullstendig.

Utsagnet om at Ole Martin Siem "*farer glatt med usannheter [...] overfor [...] norsk rettsvesen*" er imidlertid et atskillig sterkere og mer infamerende utsagn enn det er dekning for ut fra den refererte, uriktige påstanden, inntatt i et prosesskrift skrevet av prosessfullmektigen for CIGs avviklingsstyre. Det dreier seg om en grov beskyldning. Utsagnet kan - slik det er formulert - gi inntrykk av at Siem har gjort seg skyldig i falsk forklaring for retten, jf straffeloven § 168, hvilket det etter lagmannsrettens oppfatning klart ikke er dekning for.

Lagmannsretten er likevel - etter en helhetsvurdering - kommet til at det ikke foreligger "tvingende samfunnsmessige behov" for å forby utsagnet. Foruten å legge vekt på at utsagnet fremkommer i en reportasje om en sak av allmenn interesse, at utsagnet er rettet mot en person som i denne sammenheng må regnes som en offentlig person og at det ikke kan rettes vesentlige innvendinger mot journalistens aktsomhet, har lagmannsretten ved vurderingen lagt vesentlig vekt på at utsagnet tydelig fremkommer som (et korrekt) referat av Sætres uttalelse og ikke som en egen beskyldning fra tidsskriftets side.

Anken blir etter dette å forkaste, og de ankende parter må i samsvar med hovedregelen i tvistemålsloven § 180 første ledd jf straffeprosessloven 440 første ledd dekke ankemotpartenes saksomkostninger for lagmannsretten. Retten finner ikke at det foreligger særlige omstendigheter som gir grunn til å gjøre unntak fra hovedregelen. Ankemotpartene har fremlagt omkostningsoppgave med et salærkrav på kr 940.000 ekskl. merverdiavgift, samt krav om dekning av i alt kr 25.000 i utlegg til kopiering, diett, reiseutgifter og vitnegodtgjørelse. Det er opplyst at Hegnar Media AS har fradragsrett for inngående merverdiavgift og at det derfor ikke kreves dekning av merverdiavgift. Lagmannsretten forstår dette slik at saksomkostningene i sin helhet skal betales til Hegnar Media AS. De ankende parter har ikke hatt bemerkninger til oppgaven. Lagmannsretten finner at det oppgitte salær og utleggene har vært nødvendige og legger oppgaven til grunn.

Kjennelsen er enstemmig.

S l u t n i n g :

1. Ankene forkastes.
2. I saksomkostninger for lagmannsretten betaler Ole Martin Siem og Kristian Siem in solidum til Hegnar Media AS 965.000 - nihundreogsekstifemtusen - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelse av kjennelsen, med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer.

Sissel Rydman Langseth

Ole Nyfløt

Eystein Husebye

Omar Berntsen

Katrine Jensen

Ingolf Haughovd

Bekreftes
for førstelagmannen: